CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	**Y CYNGOR SIR**
Dyddiad:	**28.2.17**
Pwnc:	**NOD AC AMCANION LLESIANT CYNGOR SIR YNYS MÔN - 17/18**
Aelod(au) Portffolio:	**Alwyn Rowlands**
Pennaeth Gwasanaeth:	**Scott Rowley**
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	**Gethin Morgan** **752111** **GethinMorgan@anglesey.gov.uk**
Aelodau Lleol:	**Ddim yn berthnasol**

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau

Yn unol a deddfwriaeth Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol a Llesiant 2016 mae gofyn ar y Cyngor Sir i –

(i) fabwysiadu a
(ii) cyhoeddi

nodau ac amcanion llesiant lleol erbyn y 31ain o fis Mawrth, 2017.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi ymrwymo i'r ddeddf uchod ac yn ymdrechu i barhau i wella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol ein hynys. Fel Cyngor, byddwn yn gwneud penderfyniadau sydd yn meddwl mwy am y hir-dymor, yn gweithio'n well gyda'n pobl, gan ddod a cymunedau at eu gilydd gan edrych i atal problemau.

Byddwn yn mabwysiadu ymagwedd fwy cyd-lynnus a holistaidd a fydd yn ein helpu i adeiladu ar a chreu y Môn yr ydym i gyd am fyw ynddi, yn awr ac i'r dyfodol.

Er mwyn sicrhau ein bod i gyd yn gweithio tuag at yr un weledigaeth, mae'r papur atodol (Atodiad 1) yn sefydlu Nod ac Amcanion llesiant pwrpasol ac yn dangos sut y byddwn yn cymryd pob cam rhesymol i sicrhau ein bod yn eu gwireddu er mwyn

cyfrannu at gyflawni’r saith amcan llesiant cenedlaethol o fod yn -

1. Llewyrchus
2. Gwydn
3. Iachach
4. Mwy cyfartal
5. Cymunedau cyd-lynol
6. Yr Iaith Gymraeg a diwylliant
7. Yn fyd-eang gyfrifol

Mae'r Ddeddf hefyd yn pwysleisio'r angen i ymwreiddio’r egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy ac yn ystyried ein gwaith o safbwynt yr hirdymor, gan integreiddio dulliau gyda phartneriaid allanol, gan gynnwys a chydweithio ag eraill ac yn canolbwyntio ar fesurau ataliol.

Mae’r Nod a'r amcanion atodol yn gosod y cynsail ar gyfer datblygiad pellach ein cynllun corfforaethol newydd yn ystod 2017-18 fydd hefyd yn defnyddio asesiad llesiant drafft y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (Mon a Gwynedd). Canlyniad hyn yw mai Cynllun Corfforaethol newydd y Cyngor Sir 2017-2022 fydd yn cynnwys ein Amcanion Llesiant dros y cyfnod uchod ac mai disgwyliad dros dro yn unig sydd yn cael ei gyfarch gan y papur yma.

Byddwn yn rhoi ystyriaeth pellach i’r datblygiad yma yn dilyn yr etholiad llywodraeth leol mis Mai 2017.

Gofynnir felly i’r Cyngor Sir –

a. Fabwysiadu’r Nod a’r Amcanion Llesiant Lleol sydd yn atodol gan hefyd
b. Gytuno i gyhoeddi’r nod a’r amcanion hynny cyn ddiwedd mis Mawrth 2017

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?
Nid oes unrhyw opsiynau eraill yn cael eu hystyried gan fod hyn yn rhan o’r Fframwaith Polisi sy'n nodi'r angen i ddogfen o'r fath gael ei fabwysiadu gan y Cyngor Llawn a’i gyhoeddi yn unol a disgwyliadau deddfwriaethol.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i’r Pwyllgor Gwaith?

D/B

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
Ydi

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Ydi

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		**Beth oedd eu sylwadau?**
1	**Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA)** (mandadol)	Cytuno gyda'r cyfeiriad gweithredol ar gyfer 17/18 gyda'r dealltwriaeth y bydd yn datblygu 'mhellach wrth i'r cynllun corfforaethol newydd gael ei lunio.
2	**Cyllid / Adran 151** (mandadol)	Dim sylw pellach
3	**Cyfreithiol / Swyddog Monitro** (mandadol)	Cytundeb i'r ffordd ymlaen. Sylwadau yn gynnwysiedig yn y ddogfen
4	**Adnoddau Dynol (AD)**	
5	**Eiddo**	
6	**Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)**	
7	**Sgriwtini**	
8	**Aelodau Lleol**	
9	**Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill**	

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	**Economaidd**	
2	**Gwrthdlodi**	
3	**Trosedd ac Anhrefn**	
4	**Amgylcheddol**	
5	**Cydraddoldebau**	
6	**Cytundebau Canlyniad**	
7	**Arall**	

F - Atodiadau:
Nod ac Amcanion Llesiant Cyngor Sir Ynys Môn 2017/18

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

DATGANIAD AMCANION LLES CYNGOR SIR YNYS MON

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi ymrwymo i'r Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) ac yn ymdrechu i barhau i wella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol ein ynys. Fel Cyngor, byddwn yn meddwl mwy yn nhermau y tymor hir, yn gweithio'n well gyda phobl, y cymunedau eu hunain ac yn edrych i atal problemau a mabwysiadu ymagwedd fwy gyfrannol i gyfarch unrhyw broblemau all godi yn y dyfodol. Bydd hyn yn ein helpu i adeiladu ar a chreu y Môn yr ydym i gyd am fyw ynddi yn awr ac yn y dyfodol.

.

Rhagarweiniad

Er mwyn sicrhau ein bod i gyd yn gweithio tuag at yr un weledigaeth, mae'r papur hwn yn sefydlu datganiad ac amcanion lles lleol sydd yn dangos sut y byddwn yn cymryd camau rhesymol i sicrhau ein bod yn gwireddu y saith nod llesiant cenedlaethol. Mae'r Ddeddf hefyd yn pwysleisio'r angen i gofleidio egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy ac yn ystyried atebion hirdymor, gan integreiddio dulliau gyda phartneriaid allanol, gan gynnwys chydweithio ag eraill a canolbwyntio ar fesurau ataliol.

Bydd y datganiad canlynol ar amcanion lles ar gyfer 2017-18 yn gysylltiedig â blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol presennol sy'n cael ei ddatblygu, ac yn adlewyrchu asesiad drafft o lesiant gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Byddant yn cael eu hystyried ymhellach yn dilyn etholiad Llywodraeth Leol Mai 2017.

Datganiad Llesiant

Fel Cyngor, byddwn yn gweithio tuag at ynys sy'n datblygu ac yn meithrin

- unigolion annibynnol o fewn
- teuluoedd cryf sy'n byw mewn
- cymunedau iach sydd yn

  - ffynnu
  - llewyrchus
  - fywiog ac yn
  - gwydn

Amcanion Llesiant

Mae Amcanion Llesiant y Cyngor ar gyfer 2017-18 yn seiliedig ar yr asesiad 'drafft' a wnaed gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

1. Creu cymunedau cynaliadwy drwy ddatblygu economi ffyniannus a llewyrchus sy'n cynnig y cyfle i bob drigolyn lwyddo, waeth beth fo'u cefndir.
2. Gwella rhagolygon tymor hir teuluoedd a phlant drwy sicrhau bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd, eu bod yn ddiogel ac yn iach a bod pob disgybl, waeth beth fo'u cefndir neu eu hoedran, yn cyrraedd eu potensial.

3. Diogelu a gwella'r amgylchedd naturiol ac adeiledig trwy sicrhau isadeiledd modern o ansawdd da sy'n addas i unigolion a busnesau fel ei gilydd
4. Sicrhau cyflenwad o dai fforddiadwy ac o ansawdd uchel a rheoli’r cyflenwad hwnnw er mwyn datblygu cymunedau dwyieithog gwydn sy'n hyrwyddo’r iaith Gymraeg a’r diwylliant Cymreig a sicrhau dyfodol tymor hir yr iaith ar yr ynys.

Mae'r amcanion llesiant uchod yn gyson â dogfen Etifeddiaeth y Cyngor 2025 a'r Cynllun Corfforaethol esblygol ar gyfer 2017-2022; ymhelaethir ar y camau a gymerir gan wasanaethau'r Cyngor ar y cyd ag eraill i gyflawni'r amcanion uchod. Maent hefyd wedi cael eu mapio i'r **saith** amcan llesiant cenedlaethol a’r **pum** ffordd o weithio.

Cyswllt gydag amcanion llesiant cenedlaethol

Mae pob un o'n hamcanion llesiant yn cyfrannu at un neu fwy o'r saith Amcan llesiant cenedlaethol. Mae'r canlynol yn amlinellu'r cysylltiadau perthnasol -

	Amcan	**Sut bydd Amcanion Llesiant y Cyngor yn cwrdd â'r Amcanion Llesiant Cenedlaethol**
1.	**Llewyrchus**	Mae dau amcan yn cyfeirio at bwysigrwydd tai, yr amgylchedd, cymorth i fusnesau ac addysg wrth gyfrannu at Ynys Môn lewyrchus.
2.	**Gwydn**	Mae dau amcan yn cyfeirio at bwysigrwydd ein hamgylchedd naturiol a chymunedau cynaliadwy.
3.	**Iachach**	Mae un amcan yn cyfeirio'n benodol at iechyd, ac mae un arall yn nodi pwysigrwydd rhoi’r cychwyn gorau mewn bywyd tra bod un arall yn nodi pwysigrwydd tai o ansawdd da.
4.	**Mwy cyfartal**	Mae un amcan yn cyfeirio at bwysigrwydd creu’r amodau i’r holl drigolion allu cyflawni eu potensial.
5.	**Cymunedau cydlynol**	Mae’r datganiad a'r amcanion yn cyfeirio at bwysigrwydd gwydnwch personol a chymunedol lle mae'r iaith Gymraeg a dwyieithrwydd yn cael eu diogelu a'u datblygu.
6.	**Yr Iaith Gymraeg / Diwylliant Cymreig**	Mae’r Iaith Gymraeg a’r Diwylliant Cymreig yn nodweddion allweddol o'n hamcanion llesiant.
7.	**Yn fyd-eang gyfrifol**	Mae’r amcanion llesiant, o’u cymryd gyda'i gilydd, yn sicrhau bod cyfrifoldeb a chynaliadwyedd byd-eang yn sail i flaenoriaethau a ffordd o weithio’r Cyngor.

I **Amcanion Llesiant a’r Cyswllt gyda Nodau Cenedlaethol**	Ffyniannus	Gwydn	Iachach	Mwy cyfartal	Cymunedau	Diwylliant	Yn fyd-eang
1. Creu cymunedau cynaliadwy drwy ddatblygu economi ffyniannus a llewyrchus sy'n cynnig y cyfle i bob preswylydd lwyddo, waeth beth fo'u cefndir.	X			X	X		X
2. Gwella rhagolygon tymor hir teuluoedd a phlant drwy sicrhau bod pob		X	X	X	X	X	

	plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd, eu bod yn ddiogel ac yn iach, a bod pob disgybl, waeth beth fo'u cefndir neu eu hoedran, yn cyrraedd eu potensial.							
3.	Diogelu a gwella'r amgylchedd naturiol ac adeiledig trwy sicrhau isadeiledd modern o ansawdd da sy'n addas i unigolion a busnesau fel ei gilydd	X		X	X	X		X
4.	Sicrhau cyflenwad o dai fforddiadwy o ansawdd uchel a rheoli’r cyflenwad er mwyn datblygu cymunedau dwyieithog gwydn sy'n hyrwyddo’r iaith Gymraeg a’r diwylliant Cymreig a sicrhau dyfodol tymor hir yr iaith Gymraeg ar yr ynys.		X		X	X	X	

5 ffordd o weithio	Yr amcanion llesiant yw:
Tymor hir	Mynd i'r afael ag anghenion tymor hirach dinasyddion ac ymateb yn uniongyrchol i'r materion tymor hir a nodwyd gan ddinasyddion fel rhan o'r ymgynghoriad.
Integredig	Yn berthnasol i bob gwasanaeth a phob partner allanol ac felly’n hyrwyddo gweithio integredig yn fewnol ac yn allanol.
Cynhwysol	Yn seiliedig ar y wybodaeth a gyflwynwyd gan drigolion fel rhan o'r broses ymgynghori. Maent hefyd wedi bod yn destun ymgynghoriad mewnol ac allanol.
Cydweithredol	Yn berthnasol i bartneriaid allanol ac felly’n hyrwyddo dulliau a ffyrdd o weithio cydweithredol.
Atal	Wedi ei ddylunio i atal problemau rhag digwydd neu waethygu.

Cefndir i'r amcanion llesiant

Amcan 1 - Creu cymunedau cynaliadwy drwy ddatblygu economi ffyniannus a llewyrchus sy'n cynnig y cyfle i bob preswylydd lwyddo, waeth beth fo'u cefndir.

Rhesymau dros ei ddewis

Mae Ynys Môn wedi bod yn dioddef o ganlyniad i economi fregus, ymylol a dirywiol ers cryn amser, gyda phocedi sylweddol o amddifadedd economaidd-gymdeithasol, sydd wedi arwain at lefelau GYG sy’n gostwng (53.5% o gyfartaledd cenedlaethol y DU); lefelau GYG isel y pen (£13,162 o gymharu â £24,616 trwy’r DU); lefelau uchel o ddiweithdra ymhlith pobl ifanc (17.7% o bobl ifanc 16-24 oed - 31/12/2015); lefelau uchel o anweithgarwch economaidd (20.7% o'r boblogaeth oed gweithio); lefelau uchel o bobl ifanc yn allfudo a phoblogaeth hŷn sy'n heneiddio a gorddibyniaeth ar gyfleon cyflogaeth yn y sector cyhoeddus.

Cyswllt ag amcanion llesiant cenedlaethol a ffyrdd o weithio

Amcanion

Llewyrchus	X	Gwydn		Iachach	
Mwy Cyfartal	X	Cydlynol / Diwylliant	X	Yn fyd-eang gyfrifol	X

Ffyrdd o weithio

Integreiddio	X	Atal	X	Cydweithio	X	Cynhwysol	X	Tymor hir	X

Gall gweithgareddau gynnwys -

- Denu datblygwyr mawr i fuddsoddi yn Ynys Môn i hwyluso trawsnewid yr ynys.
- Datblygu Strategaeth Addysg newydd a Rhaglen Cyflogaeth, Sgiliau a Hyfforddiant i

- sicrhau bod gan bobl ifanc ac oedolion yr ynys y sgiliau i fanteisio ar gyfleoedd a fydd yn codi yn y dyfodol
- Gwella safleoedd ac eiddo cyflogaeth yr ynys i ddenu a hwyluso buddsoddiad yn yr economi
- Gwella cynhwysedd a gwydnwch yr isadeiledd i gwrdd ag anghenion cymunedau, busnesau ac ymwelwyr
- Gweithio mewn partneriaeth gyda Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i ddarparu twf economaidd a chyflogaeth gynaliadwy
- Datblygu rhaglen wrthdlodi.

Amcan 2:. Gwella rhagolygon tymor hir teuluoedd a phlant drwy sicrhau bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd, eu bod yn ddiogel ac yn iach, a bod pob disgybl, waeth beth fo'u cefndir neu eu hoedran, yn cyrraedd eu potensial addysgol.

Rhesymau dros ei ddewis

Bydd economi mwy llewyrchus yn gweithredu fel catalydd sy'n galluogi trigolion i fod yn fwy uchelgeisiol yn eu bywydau ac yn economaidd. Mae galluogi trigolion i gyrraedd eu llawn botensial yn anochel yn gyfuniad o nifer o ffactorau megis cyflogaeth, sgiliau a hyfforddiant; argaeledd tai fforddiadwy ac o ansawdd a mynediad i amgylchedd naturiol ac adeiledig o safon uchel. Mae galluogi trigolion i gyflawni eu llawn botensial a ffynnu yn golygu bod raid cael yr amodau iawn iddynt fedru gwella ansawdd eu bywydau a'u llesiant.

Cyswllt ag amcanion llesiant cenedlaethol a ffyrdd o weithio.

Amcanion

Ffyniannus		Gwydn	X	Iachach	X
Mwy Cyfartal	X	Cydlynol / Diwylliant	X	Yn fyd-eang gyfrifol	

Ffyrdd o weithio

Integreiddio	X	Atal	X	Cydweithio	X	Cynhwysol	X	Tymor hir	X

Gall y gweithgareddau gynnwys -

- Parhau â'r rhaglen moderneiddio ysgolion
- Ailsiapio dysgu Cymraeg yn ein hysgolion i alluogi pobl ifanc i ddefnyddio eu sgiliau iaith Gymraeg yn y gymdeithas ehangach
- Sicrhau bod gan bobl ifanc y sgiliau angenrheidiol i fedru manteisio ar gyfleoedd yn y dyfodol
- Gwell cyfleoedd prentisiaeth i roi'r sgiliau a'r galluoedd priodol i bobl ifanc ac oedolion
- Buddsoddi mewn isadeiledd technoleg gwybodaeth i wella cysylltedd digidol
- Dod â chartrefi gwag yn ôl i ddefnydd a chynyddu'r cyflenwad o dai cymdeithasol fforddiadwy ac o ansawdd da
- Cefnogi teuluoedd a rhieni i ostwng profiadau niweidiol mewn plentyndod a all gael effeithiau gydol oes
- Canolfannau Dysgu Cymunedol sy'n darparu gwasanaethau estynedig gyda gofal plant, cymorth rhianta, dysgu teuluol a mynediad cymunedol i gyfleusterau ar sail y diwrnod ysgol

Amcan 3. Diogelu a gwella'r amgylchedd naturiol ac adeiledig trwy sicrhau isadeiledd modern o ansawdd da

Rhesymau dros ei ddewis

Mae gan Ynys Môn enw da yn rhyngwladol o ganlyniad i'w hamgylcheddau naturiol ac adeiledig unigryw a safon uchel. Mae'n hollbwysig diogelu a gwella'r nodweddion hynod hyn pan fo hynny'n bosibl, yn ogystal â manteisio i'r eithaf ar eu gwerth fel adnoddau economaidd-gymdeithasol. Mae amgylcheddau naturiol ac adeiledig yr ynys yn hollbwysig i'r sector twristiaeth, ac i gefnogi a chynnal yr economi leol a rhanbarthol. Bydd yr angen i gydbwyso effeithiau posib y prosiectau mawr arfaethedig ar ansawdd yr amgylchedd lleol yn her i ddatblygwyr, y Cyngor Sir a rhanddeiliaid eraill.

Cyswllt ag amcanion llesiant cenedlaethol a ffyrdd o weithio.

Amcanion

Llewyrchus	X	Gwydn		Iachach	X
Mwy Cyfartal	X	Cydlynol / Diwylliant	X	Yn fyd-eang gyfrifol	X

Ffyrdd o weithio

Integreiddio	X	Atal	X	Cydweithio	X	Cynhwysol	X	Tymor hir	X

Gall y gweithgareddau gynnwys -

- Lliniaru effeithiau prosiectau mawr (gan gynnwys effeithiau cronnus) ar yr amgylchedd naturiol ac adeiledig.
- Mynd i'r afael ag achosion ac effeithiau newid hinsawdd i ddiogelu llesiant hirdymor amgylchedd, economi a chymunedau'r ynys
- Cefnogi gweithgareddau i leihau'r defnydd o ynni a thlodi tanwydd a gwella effeithlonrwydd ynni.
- Gweithio gydag eraill i hyrwyddo rheolaeth ac addysg amgylcheddol er mwyn gwella gwydnwch cynaliadwyedd yr amgylchedd naturiol ac adeiledig
- Manteisio ar botensial arfordir yr ynys i sicrhau y cyflawnir manteision economaidd-gymdeithasol
- Ymestyn pa mor bell yr ydym ar y blaen i wledydd eraill o ran ailgylchu, a tirlenwi llai o wastraff drwy wella ein cyfraddau ailgylchu
- Parhau i fuddsoddi mewn gwaith amddiffyn rhag llifogydd a chymryd camau pellach i reoli dŵr yn well yn ein hamgylchedd

Amcan 4: Sicrhau cyflenwad o dai fforddiadwy o ansawdd uchel a rheoli'r cyflenwad hwnnw er mwyn datblygu cymunedau dwyieithog gwydn sy'n hyrwyddo'r iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymreig a sicrhau dyfodol tymor hir yr iaith Gymraeg ar yr ynys.

Rhesymau dros ei ddewis

Mae galluogi cymunedau i ffynnu'n golygu bod raid cael yr amodau iawn i drigolion allu gwella ansawdd eu bywydau a'u llesiant, ac mae argaeledd tai fforddiadwy ac o ansawdd, ynghyd â mynediad i amgylchedd adeiledig o safon uchel yn hanfodol i gyflawni'r amcan hwn. Dim ond dwy ran o dair o boblogaeth yr Ynys fedr ddarllen, ysgrifennu neu siarad Cymraeg. Mae diogelu a

datblygu'r iaith Gymraeg yn rhan annatod o hunaniaeth ddiwylliannol a threftadaeth yr ynys, a'r uchelgais clir yw annog a chefnogi mwy o gymunedau a thrigolion yr ynys i ddefnyddio'r iaith fel rhan o'u bywyd bob dydd.

Cyswllt ag amcanion llesiant cenedlaethol a ffyrdd o weithio.

Amcanion

Llewyrchus		Gwydn	Xi	Iachach	
Mwy Cyfartal	X	Cydlynol / Diwylliant	X	Yn fyd-eang gyfrifol	

Ffyrdd o weithio

Integreiddio	X	Atal	X	Cydweithio	X	Cynhwysol	X	Tymor hir	X

Gall gweithgareddau gynnwys -

- Dod â chartrefi gwag yn ôl i ddefnydd a chynyddu'r cyflenwad o dai cymdeithasol fforddiadwy ac o ansawdd da
- Darparu tai newydd a chyfleusterau gofal ychwanegol
- Gweithredu, monitro ac adolygu Strategaeth Iaith Gymraeg CSYM a'r Cynllun Addysg Gymraeg
- Darparu cefnogaeth a chyngor priodol i ddatblygwyr i hyrwyddo dwyieithrwydd.
- Cefnogi datblygu cynlluniau iaith Gymraeg ar gyfer prosiectau penodol a gweithgareddau cynefino
- Datblygu mesurau priodol i liniaru unrhyw effeithiau negyddol a achosir gan brosiectau mawr
- Cydymffurfio â'r Safonau Iaith Gymraeg i hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r iaith Gymraeg